

Industri och imperier

VT 2017

Gruppövning 2. Industrialiseringen

Bakgrund

Övningen syftar till att belysa några aspekter av de omfattande sociala och ekonomiska processer under 1700- och 1800-talen som ofta brukar omtalas som *den industriella revolutionen*, *industrialiseringen* eller *industrialismen*. Vi gör det genom att analysera två historiska källor från England, det land där industrialiseringen allra tidigast ledde till genomgripande samhällsförändringar. Men vi ska också diskutera hur industrialiseringen kom att påverka det svenska samhället. Övningen är ursprungligen skapad av Lars Edgren och bearbetad av Martin Ericsson.

Redan tidigt blev den industriella omvandlingens följder en kontroversiell fråga. Arbetare fruktade att maskinerna skulle skapa massarbetslöshet och det förekom att maskiner förstördes, inte minst under de s.k. ludditernas aktioner under 1810-talet. Många iakttagare fruktade att de stora vinster som samlades hos fabriksägarna genererades till priset av försämrad hälsa, sänkt levnadsstandard och undergrävd moral för arbetarna. Diskussionen har fortsatt ända sedan dess och ofta varit mycket laddad.

Frågan har förstås politisk betydelse också i vår egen tid vilket blir uppenbart om den formuleras så här: Medförde kapitalismen och industrialiseringen bättre eller sämre levnadsförhållanden för den stora massan av befolkningen? Är det nödvändigt för alla länder att genomgå en industrialiseringsprocess av samma typ som den engelska/västeuropeiska om målet är att uppnå hög materiell och ekonomisk levnadsstandard? Frågor som dessa har många svar och kan förstås inte besvaras under vår gruppövning. Men ha med dem i bakhuvudet! All historisk analys, också den om den industriella revolutionen, ställer ytterst frågor om oss själva och om vår egen samtid.

Litteratur och källor

- Gustafsson, s. 178–185, 206–210
- Hedenborg & Kvarnström, kap. 10, 11, 14
- McKay (10 uppl.), s. 686–694 ("The Industrial Revolution in Britain")

- Leeds Woolen Workers Petition (1786), tillgänglig på:
<http://www.fordham.edu/Halsall/mod/1786machines.asp>
- Letter from Leeds Cloth Merchants, 1791, tillgänglig på:
<http://sourcebooks.fordham.edu/halsall/mod/1791machines.asp>

Uppgift 1: Industrialiseringen i Sverige

Vi kommer att inleda gruppövningen genom att, med Hedenborg & Kvarnström och Gustafsson som utgångspunkt, diskutera några aspekter på industrialiseringen av det svenska samhället. De frågor jag vill att ni ska förbereda er på att diskutera är följande:

1. *Från 1700-talet och framåt har befolkningen i Sverige växt, man brukar till och med ibland tala om en befolkningsexplosion. När började denna utveckling och när var den som starkast? Var ägde den rum? Vilka faktorer kan tänkas ha lett fram till den?*
2. *En viktig förändring under 1700- och 1800-talet var en process som i Hedenborg & Kvarnström beskrivs som ”den agrara revolutionen”. Vad menas med det uttrycket? Vad för slags förändringar syftar det på?*
3. *När startar industrialiseringsprocessen i Sverige? Var börjar den? Inom vilka ekonomiska branscher?*
4. *Frågan om varför den startade i vårt land är en omdebatterad fråga inom svensk historisk forskning. Räkna upp så många tänkbara faktorer som ni kan!*

Uppgift 2: Industrialiseringen i England

I den här diskussionen ska vi, med hjälp av två källor från 1700-talets slut, försöka närma oss de människor som genomlevde industrialiseringsprocessen i ett av de länder där den först startade – England. Kan vi, utifrån denna källa, säga något om hur dessa människor tänkte och hur de upplevde sin situation?

1786 genomförde ett antal ullarbetare i Leeds en namninsamling där de protesterade mot att stadens företagare börjat införa nya s.k. scribbling-machines, alltså maskiner som kunde karda ull. Arbetarna krävde att företagen skulle avskaffa de nya maskinerna, och att myndigheterna borde agera för att minska de nya maskinernas utbredning. Jämför sedan med tyghandlarnas/tillverkarnas svar från 1791.

Förbered er på att diskutera följande frågor:

1. *Gå igenom de centrala argumenten i ullarbetarnas brev. Varför anser de att maskinerna leder till så negativa konsekvenser?*
2. *Vilka motargument anför tyghandlarna/tillverkarna?*
3. *I kurslitteraturen talas det mycket om att det uppstod en marknadsekonomi i Västeuropa under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet, och att denna kom att prägla också relationerna mellan arbetare och arbetsgivare. Hur tror ni att ullarbetarna ställde sig till denna process?*
4. *Hur tror ni att ullarbetarna ställde sig till barnarbete? Såg de det som något negativt? Vilken funktion tror ni att barnarbetet fyllde i en ullarbetares familj?*
5. *Vad ansåg ullarbetarna att myndigheterna borde göra? Hur argumenterade de?*

Allmänna anvisningar

Uppgiften måste förberedas noga inför seminariet och ni bör arbeta i grupper om två–fem personer som träffas eller har kontakt på annat sätt före seminariet. Alla i gruppen ska vara beredda att presentera vad gruppen har kommit fram till och på andra sätt bidra till seminariediskussionen.

Aktivt deltagande i gruppövningen är obligatoriskt. Giltig frånvaro är främst sjukdom och studerandefackligt uppdrag. Den som har giltig frånvaro, kommer uppenbart oförberedd till gruppövningen eller inte deltar aktivt måste lämna in en kompletteringsuppgift där samtliga ovanstående frågor besvaras (totalt omfång: 10 000 tecken). Kompletteringen lämnas in senast en vecka efter delkursens slut och kan endast göras för ett seminarietillfälle. Vid fler frånvarotillfällen ska komplettering i form av aktivt deltagande på seminariet i fråga göras i samband med nästa kurstillfälle.

Lycka till!

Johan Östling